

NATURBASEN JENLE POST 1 OG M

N56 51.281 E9 28.606

Natur & Viden · SVAMPE

De svampe, du kan se i skovbunden, er svampens frugt - ligesom æblet på et æbletræ. Selve svampen kan du finde som tynde tråde (hyfer) under jorden. Du kan selv finde svampehyferne, hvis du roder i skovbunden under en svamp.

Hyferne er naturens "skraldemænd" og er med til at nedbryde døde plantedele.

Der findes to store hovedgrupper af svampe. Rørsvampe og lamelsvampe. Forskellen kan ses på undersiden.

Næsten alle rørhatte er gode spise svampe. I Jenle findes mange brunstokket rørhatte, som kendes ved at rørrerne på undersiden bliver blå ved tryk. Rørhattene i Jenle er ikke giftige, men galderørhatten smager ikke godt.

Blandt de spiselige lamelsvampe er de gule kantareller populære.

Vidste du...

At efter fældning af træer optræder eksempelvis en senere opblomstring af svampe, når rødderne i jorden omsættes.

Opgave:

Svampene formerer sig ved spredning af "frø" (spore), som sidder på undersiden af svampen.

Knæk stilken af svampen. Læg den med lamellerne ned mod et stykke papir. Sæt et glas hen over svampen. Næste dag vil I se det flotteste svampesporemønster.

Sjov i Naturen · FIND BYTTE

Deltagerne opdeles i par. En skal være blind (får bind for øjnene), den anden skal være blindfører og forholde sig neutral. En tredje person skal være bytte, og gemme sig i skoven.

Byttet må 3 gange med et lille mellemrum sige en lyd. Den blinde skal finde byttet, mens blindførers opgave er, at sørge for, at den blinde ikke går ind i noget.

Natur Fitness · UDSTRÆKNING

Strækøvelser udføres altid efter træning, hvor dine muskler er opspændte, men kan også med fordel udføres før træning. Strækket skal holdes i et langt, jævnt, sejt træk i ca. 45. sekunder og gerne længere. Undgå huggende eller vuggende bevægelser og hold strækket i 3-4 sekunder.

Inderlår

Stil dig med spredte ben og "glid" langsomt hen til den ene side, så dit ene ben er bøjet og det andet strakt. Knæet på det bøjede ben må ikke komme ud over tærerne. Begge fødder skal pege samme vej. Det skal strække på inder-siden af låret.

Læg

Find et træ eller en mur, og skub til det med begge hænder. Dit bageste ben skal være strakt og dit forreste let bøjet. Begge fødder skal pege i samme retning. Det skal strække i læggen.

Forlår

Bøj dit ene ben, så det rammer dig bag i. Brug din ene hånd til at holde fast på foden. Skyd frem i hoften. Det skal strække på forsiden af låret.

Tegninger: Bettina Reimer

Træ Bingo · LÆRK

Japansk Lærk er ret almindelige i vore skove, og ses i dag overalt i Danmark. Lærk kan blive op til 35 meter højt og over 200 år gammelt.

Naturligt hjemmehørende: Japansk Lærk er indført i Danmark i 1889.

Anvendelse:

Lærk anvendes til spånplader, hegnspæle og papir. De største træer bruges til paneler, gulve, skibsmaster.

Vidste du...

At Lærk er det eneste nåletræ, som taber alle nålene hvert år.

At det udvoksede lærketræ blomstrer og sætter kogler næsten hvert år.

Samarbejdsparter:

RÆVEGRAVEN POST 2 OG L

N56 51.339 E9 28.611

Natur & Viden · RÆVE-GRÆVLINGEGRAVEN

Ræven tilhører hundefamilien og er det mest almindelige rovdyr i Danmark. Ræven er nataktiv og går på jagt, hovedsagelig efter mus, men også harer, fasaner og rålam.

Vidste du...

At der også lever mange ræve i byerne
At ræveungerne klarer sig selv, når de er et halvt år gamle.

Grævlingen tilhører mårfamilien og er Danmarks tungeste rovdyr (op til 20 kg.).

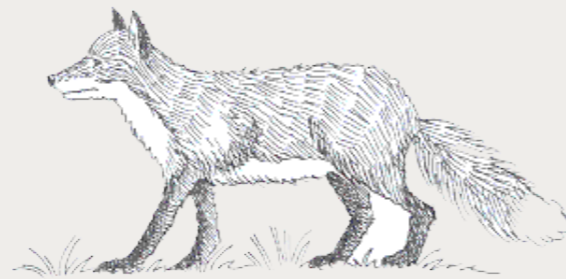
Grævlingen er nataktiv. Dens foretrukne føde er regnorme (ca halvdelen af dens føde). Disse er lettest at fange om natten, hvor regnormene kommer op af jorden. Grævlingen spiser også mus, insekter, majs og havre.

Vidste du...

At grævlingen har Danmarks længste klør
At et kuld grævlingeunger godt kan have flere fædre.

Opgave:

Hvem bor i graven?
Udenfor rævegraven ligger der ofte knogler og fjer.
Udenfor grævlingens grav ligger der løs jord i bunker og måske lidt tørt græs.

Sjov i Naturen · RÆVEN EFTER MUSEN

"Ræven" får bind for øjnene og står i "en hule", gerne omgivet af kviste og visne blade. De øvrige deltageres opgave er at være mus og snige sig hen mod ræven, uden at blive hørt. Når ræven hører en lyd, peger den mod det sted, hvor lyden kommer fra. Er man blevet udpeget, er man død, og skal stå stille til legen er færdig. Legen afsluttes enten ved at alle musene er "blevet ædt" eller ved, at en af musene når hen og kan røre ræven.

Natur Fitness · SLALOMLØB

Slalomløb mellem træer

I en tæt bevoksning laves en lille slalombane, hvor der kan siksakes mellem træerne. Konkurer mod hinanden eller løb på tid.

Tegninger: Bettina Reimer

Træ Bingo · ALM. ÆDELGRAN

Alm. Ædelgran hører til ædelgranfamilien som kendes ved dens bløde nåle og opretstående kogler, der falder fra hinanden og frøspredes. De første Ædelgranner blev plantet i Danmark i 1765.

Kronen på lidt ældre ædelgraner bliver flade foroven, fordi topskuddet aftager i vækst, medens sidegrenene fortsætter med at gro. Træet skiller sig derfor allerede på lang afstand ud fra de fleste andre nåletræer, der vokser op i en spids.

Ædelgraner er skygetræer. Små planter kan i årevis stå i skygge, for så at skyde i vejret når lysmængden øges.

Naturligt hjemmehørende: I mellem og syd Europa.

Anvendelse:

Alm. Ædelgran bruges til bygningstømmer og emballagetræ. Særligt langsomt voksende Ædelgran af fin kvalitet anvendes til violinbunde.

Vidste du...

At Københavns rådhus står på et fundament af næsten 150-årige ædelgranstammer.
At bierne "malker" bladlusene i granerne og producere en særlig honning.

Samarbejdsparter:

Miljøministeriet
Naturstyrelsen
Tlf: 7254 3000
www.naturstyrelsen.dk

5. MAJ SKOVEN POST 3

N56 51.383 E9 28.347

Natur & Viden · 5. MAJ SKOVEN

Nordjyllands Amt ønskede i 1995 at markere 50-året for Danmarks Befrielse.

Plantning af en ny "fredsskov" var oplagt og ca. 3 ha mark i tilknytning til Jenle Plantage blev tilplantet, og der blev rejst en mindesten. Trævalget i 5. Maj Skoven symboliserer de danske farver.

Der er kun brugt arter af gammel dansk oprindelse. I selve skoven er der plantet Rød- og Hvidtjørn, Eg, Bøg og Ask iblandet Lind, Fuglekirsebær og Rødel, mens skovbrynet er bygget op med Hæg, Hunderose, Æblerose, Slåen og Vild Æble.

Vidste du...

Langt den største del af de danske private skove og alle offentlige skove er fredskovspligtige. Fredskovspligten betyder, at der på arealerne for tid og evighed skal være skov. Fredskovspligten blev indført for næsten 200 år siden, efter at næsten al skov i landet var blevet ryddet.

Opgave:

Hvilket træ har hjerteformede blade?
Find kogler. Er der frø i dem så prøv at smage.

Sjov i Naturen · SKOV PETANQUE

Find fyrkogler i 5. Maj Skoven.

Hver deltager kaster deres kogle mod 5. Maj stenen. Vinderen er den, som kommer tættest på målet.

Natur Fitness · KNÆBØJNINGER MED TUNGT LØFT

Hold ryggen ret! Lav langsomme bevægelser og undgå at komme for langt ned. Det er lårmusklerne, der trænes, men også arme og lænd.

Træstammen kan også vippes rundt. Hvem kommer først rundt om stenen?

Tegninger: Bettina Reimer

Træ Bingo · LIND

Der har vokset lindetræer i Danmark i ca. 10.000 år.

Lind bliver omkring 30 meter høj og op til 300 år. Linden er reelt udødelig, fordi de sætter nye skud, når det gamle træ fældes eller beskæres. Dette ses blandt andet ved gamle herregårde, hvor de er anvendt som allétræ.

Lindetræet er et af de få træer, der bliver bestøvet af insekter og giver en rigtig lækker honning.

Naturligt hjemmehørende: i Danmark

Anvendelse:

Lind anvendes til brænde, billedskærerarbejde, tov og bast.

Vidste du...

At lindetræet bliver kaldt kærlighedens og glædens træ

At sørøvernes træben var lavet af lindetræ
At du kan samle lindeblomster og lave lindete

Samarbejdsparter:

BLÅBÆRHØJEN POST 4 OG K

N56 51.474 E9 28.183

Natur & Viden · GRAVHØJ BLÅBÆR/TYTTEBÆR

Gravhøjene i Jenle stammer fra sen stenalder til bronzealderen. Gravhøjene er begravelsespladser, brugt fra den tidligste bondestenalder frem til overgangen til kristen tid i slutningen af vikingetiden. Højene ligger som små, udyrkede oaser med et varieret plante- og dyreliv. Her kan man stadig finde mange plante- og dyrearter, hvis levesteder gradvis forsvinder. Det gælder f.eks. arter tilknyttet tørre enge og overdrev, som i dag har svært ved at klare sig.

Vidste du...

At er gravhøje, som er over 3 meter høje stammer fra bronzealderen.

At en enkelt høj kan rumme flere forskellige plantesamfund inden for et lille areal. På sydsiden vokser tørke- og varmetålende planter, mens der på nordsiden findes planter tilpasset et klima med høj luftfugtighed.

Opgave:

Hvilke spiselige bær gror på henholdsvis syd- og nordsiden af gravhøjen.

Sjov i Naturen · KRONEGEMME

En fanger tæller til 100 på et aftalt sted, mens de andre deltagere gemmer sig. Når fangeren er færdig med at tælle, skal personen ud at finde de andre. Hvis fangeren ser en, skal han hurtigt løbe hen til det aftalte sted og sige: "1-2-3-krone for Peter", mens Peter samtidig skynder sig at løbe hen til det samme sted, for at nå at sige: "1-2-3-krone for mig selv" før fangeren når det.

Når fangeren er væk fra det aftalte sted, skal man skynde sig at løbe hen og sige: "1-2-3-krone for mig selv" før fangeren når at komme tilbage og sige det. Den sidste person skal, når han/hun løber hen til stedet, sige: "1-2-3-krone for mig selv og alle". Hvis han/hun når det inden fangeren, er alle dem er som er blevet fanget frie, og fangeren skal være fanger igen i næste runde. Hvis han/hun ikke når det er det den første som blev fundet, som skal være fanger.

Natur Fitness · BENSVING VED STOR STAMMEN

Placer hænderne parallelt på enden af stammen. Hop med underkroppen fra side til side, uden at flytte hænderne.

Arme og lår trænes

Tegninger: Bettina Reimer

Træ Bingo · BIRK

Den første skov efter istiden var en birkeskov. I Danmark findes to arter af Birk - Dunbirk og Vortebirk. Dunbirkens blade og grene har let behåring, hvor vortebirken har glatte blade og grene med vorter.

Birketræet kan blive op til 25 - 30 m højt med en tykkelse på ca. ½ m i diameter. Birken kan blive op til ca. 100 år.

Naturligt hjemmehørende: I hele Danmark

Anvendelse:

Birk anvendes til brænde og møbler.

Vidste du...

At et mellemstort birketræ kan sætte 30 millioner frø på et år.

At Birk kan have nogle sære "reder" i toppen af

træet - man kalder dem heksekoste. Det er en svamp, der får kvistene til at vokse i alle mulige retninger.

Samarbejdsparter:

BØGESKOVEN POST 5 OG J

N56 51.431 E9 27.952

Natur & Viden · FUGLE I NÅL- OG LØVSKOV

Hvis man gerne vil se eller høre fugle i skoven er det en god idé at finde et sted, hvor løv- og nåleskov støder op til hinanden, da der her er størst chance for at se og høre forskellige fugle.

Vidste du...

At Havesanger, Munk, Blåmejse, Musvit, Grønirisk, Bogfinke og Skovdue har det fint i løvskovsområderne.

At Gransanger, Sortmejse, Topmejse og Fuglekonge dominerer i den mørke nåleskov.

Opgave:

Hvor mange forskellige fuglestemmer kan I høre?

Prøv at søge efter de forskellige fuglestemmer, hvis du har en smartphone med.

Natur Fitness · ARMBØJNINGER

Her kan du udføre tre former for armbøjninger. Med fødderne på stammen, hænderne på stammen og den nemme, hvor du placerer hofte/lårerne på stammen.

Tegninger: Bettina Reimer

Der trænes primært de øverste brystmuskler, skuldre og arme.

Træ Bingo · HYLD

Hylde er en af de mest almindelige buske som vi elsker og bruger mest. Den kan blive op til 8 meter høj. Hylde trives godt i næringsrig jord og ses derfor tit i nærheden af møddinger og hønsegårde m.m.

Naturlig hjemmehørende: I Danmark

I gamle dage troede man, at der levede bittesmå hyldefolk ved hylde træets rod og man fortalte om en Hyldeemor, der boede mellem bladene i træets krone. Man mente, at "hvor hylde ej vil gro, kan mennesket ikke bo" og at man altid skal huske at takke Hyldeemor for hendes gaver.

Anvendelse:

Blomsterne kan anvendes til både hyldeblomstsaft og i pandekager. De modne bær bruges til hyldebær suppe.

Vidste du...

At hyldebuskens blade, bark og ukogte bær er giftige

At du kan blive hylde skudt og skør hvis du sover under en hyldebusk

Samarbejdsparter:

Sjov i Naturen · NATURBINGO

Hver person eller hold, finder pinde i skovbunden og lægger dem på jorden så de danner en bingo-plade med 9 felter, hvorefter man finder indhold til hvert felt i naturen.

Herefter byttes der plade og deltagerne går på jagt efter indholdet på den nye bingo-plade. Hvem bliver først færdig?

LYSNINGEN POST 6

N56 51.312 E9 27.750

Natur & Viden · HARER

Haren lever i de fleste naturområder, hvor den sover på tilfældige, egnede steder. Her indretter den et simpelt leje, (sæde) gerne tæt ved en græstot eller en sten.

Den lever overvejende af planteføde, som den om vinteren skaffer ved at gnave i træer og buske. Harens ekskrementer er pilleformede og ligger typisk i hobe.

Vidste du...

At fodsporene efter en hare i fart kan kendes på, at bagbenene sættes på tværs foran forbenene, der står på linje.

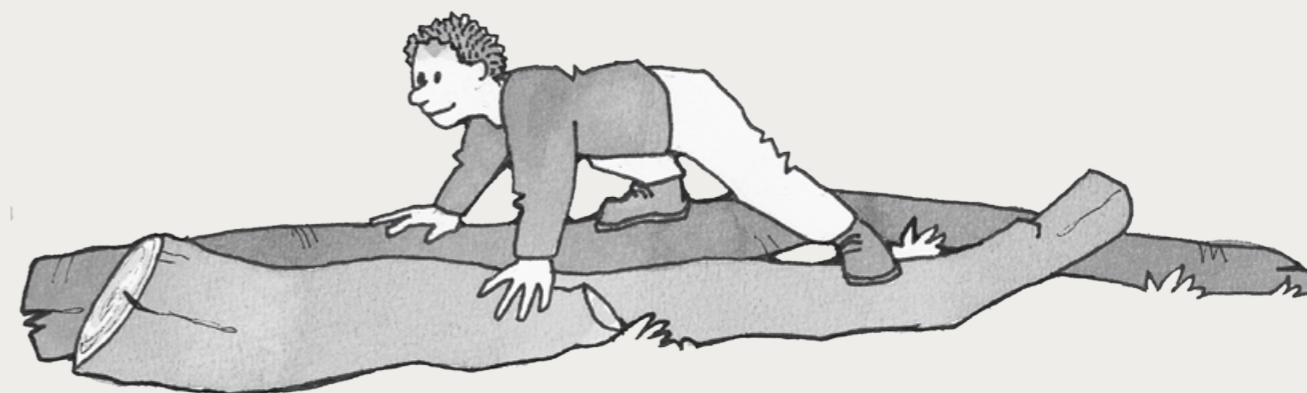
Opgave:

Haren er et skumrings- og natdyr, derfor ser vi den ikke så tit. Find ud af ved hjælp af bi-demærker, ekskrementer og spor, om der er harer i skoven.

Natur Fitness · ARMGANG

Kravl på alle fire fra den ene ende til den anden. Balanceevnen skærpes og mange af kroppens muskler, både i ben, arme og krop styrkes.

Tegninger: Bettina Reimer

Træ Bingo · RØDGRAN

Rødgran er Danmarks mest almindelige skovtræ og indførtes i 1730. Ca. 33% af det danske skovareal er dækket af Rødgran. Desværre bliver rødgranen her i landet alvorligt angrebet af svampen Rodfordæver, der forårsager forrådnelse fra stammens rodnet og opefter. Dette samt særlig sårbarhed overfor stormfald har bevirket at rødgranen bliver plantet i mindre omfang end tidligere. Det kan blive op til 40 meter højt og ca. 100 år.

At det første juletræ i Danmark var en Rødgran. (1804).

Naturlig hjemmehørende: I nord, mellem og syd-østlige Europa.

Anvendelse:

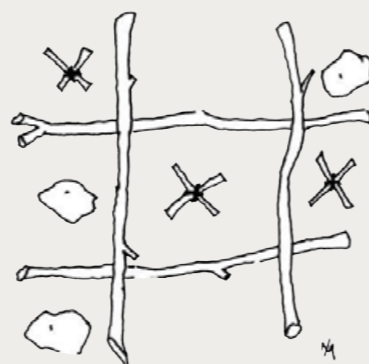
Rødgran bruges til fremstilling af papir, bygnings-tømmer, spær, brædder, emballagetræ og juletræ.

Vidste du...

At navnet gran er et gammelt nordisk ord som egentlig betyder fiskeben. Hvorfor tror du, man har valgt det?

Sjov i Naturen · KRYDS OG BOLLE

Byg en bane til kryds og bolle af grene og kviste i nærheden. Find grene, kogler, sten eller lign. som spillebrikker.

Samarbejdsparter:

SPÆTTETRÆET POST 7

N56 51.211 E9 27.995

Natur & Viden · SPÆTTETRÆ

Flagspætten er specielt udrustet til at hakke med sit næb. Næbbet er stort og mejselformet og slides når den hakker efter føde i træerne. Spætten slider op til tre næblængder på et år. Spætten søger efter insekter og larver under barken som den fisker ud med sin lange tunge.

Spætten hakker huller i træer til sin rede. Efterladte spættehuller overtages ofte af andre fugle som Musvitter, Stære m.fl.

Vidste du...

At spættens tunge er fire gange så lang som spættens hoved.

At spættens hoved er særlig "affjedret", så den ikke får hovedpine.

Opgave:

Find spor efter spætten. Kig efter spættehuller, kogler og spætteværksteder.

Natur Fitness · BALANCEGANG PÅ TRÆSTAMME

Balancere fra den ene til den anden ende. Er det for nemt, kan I lave forskellige øvelser på stammerne - stå på et ben, sæt jer ned og rejs jer op igen uden at bruge hænderne, løb, hop eller hink.

Træstammen kan også anvendes til "step-øvelser".

Balanceevnen skærpes og ankler og knæ styrkes.

Tegninger: Bettina Reimer

Træ Bingo · SKOVFYR

Skovfyr er et nøjsomt træ, som trives godt på sandet jordbund. Efter istiden var de første træer Birketræer, derefter kom Skovfyren for ca. 10.000 år siden. Skovfyren kan blive op til 30 m højt og op til 250 år gammelt.

De gamle Skovfyr har en grov og furet bark, som sprækker op i tykke flager, (ligner krokodilleskind). Barken i toppen kan være rødlig.

Naturlig hjemmehørende: I Europa

Anvendelse:

Bruges til fremstilling af tømmer, gulve og møbler.

Vidste du...

At man i gamle dage brugte tynde stykker af Skovfyr som lys - "Fyrstikker" en forløber for tændstikker.

At rav er ca. 40 mill. år gammelt hærdet harpiks fra fyrretræer?

At friske fyrreskud indeholder store mængder C-vitamin?

Samarbejdsparter:

Miljøministeriet
Naturstyrelsen
Tlf: 7254 3000
www.naturstyrelsen.dk

Sjov i Naturen · KIMSLEG

En person/hold finder 5 - 10 ting i skovbunden og lægge dem under et tørklædet.

Når alle er klar løftes tørklædet, så de andre kan kigge i 30 sekunder. De andre deltagere løber ud for at finde de samme 5 - 10 ting. Den der kommer først tilbage med de rigtige ting har vundet.

Natur & Viden · SMÅDYR

Det meste af året kan du finde smådyr i skoven. I skovbunden finder du - biller, edderkopper, myrer, bænkebidere, regnorm, snegle, tusindben - og en masse andre. De fleste af dem vil helst være, hvor der er mørkt og fugtigt. Du kan finde dem ved at løfte sten eller stammer. Kig også under de visne blade eller under barken på gamle træstubbe.

Vidste du...

At insekter alle har seks ben?

At edderkopper er rovdyr, som lever af insekter.

At bænkebidere tilhører krebsdyrene og er de eneste landlevende krebsdyr, som ånder med gæller.

At skarnbassen "holder" mider, som rengøre dem for det møg de får på kroppen, fra de ekskrementer de lever af og i.

Opgave:

Find dyr under sten og træstubbe. Hvis I finder en hestepære, så kig godt efter huller fra skarnbassen.

Sjov i Naturen · PRÆCISIONSSKYDNING

Find en stor sten eller noget andet, du kan ramme til måls efter eller tegn en cirkel på jorden med en pind. Hver deltager får 5 småsten, som kastes på skift efter "målet". Vinderen er den, der rammer målet flest gange.

SLETTEN POST 8

N56 51.131 E9 28.042

Natur Fitness · SKOVSTAFET

Løft eller tril et træstykke imellem to punkter, du selv vælger.

Hvem kommer først.

Tegninger: Bettina Reimer

Træ Bingo · NOBILIS

Nobilisgran eller Sølvgran som den også kaldes, kendes fra adventskranse og pynt i dekorationer. Nobilis er populær på grund af den blågrå farve og fordi den er holdbar og ikke drysser.

Koglerne er kæmpestore op til 20-25 cm., men kan ikke bruges til dekorationer indendøre, da de "eksploderer" og spredes når de kommer ind i varmen. Frøene spirer let i skovbunden.

Naturlig hjemmehørende: I det nordvestlige USA.

Anvendelse:

Pyntegrønt, emballagetræ, spånplader.

Vidste du...

At de første Nobilis kom til Europa omkring 1830 som parktræ.

At der i Danmark produceres 30.000 tons nobilis-klip om året.

Samarbejdsparter:

Miljøministeriet
Naturstyrelsen
Tlf: 7254 3000
www.naturstyrelsen.dk

NYPLANTET KLIMASKOV POST 9

N56 51.210 E9 28.341

Natur & Viden · NYPLANTET KLIMASKOV

Verdens klima ændrer sig, fordi der er for meget CO₂ i atmosfæren. Træer er en form for klimamaskiner, som optager CO₂ (kulstof) fra luften når de vokser.

Skovene står for cirka 66 % af den årlige udveksling af kulstof mellem atmosfære og land. Derfor har skovene et stort potentiale, for at være med til at stabilisere jordens klima.

Skoven har tre hovedeffekter i forhold til klimaforandringer, hvis vi vel at mærke dyrker skoven bæredygtigt:

- Skov i vækst optager CO₂
- Skov og træ binder CO₂ i lang tid
- Hvis vi bruger træ til at bygge af og træ som bioenergi, så formindsker vi behovet for fossilt brændstof (olie, kul og gas).

Vidste du...

At når det er lyst, kan bladene fange CO₂ fra luften. Inde i bladet bliver CO₂ bundet sammen med

vand og det omdannes til sukker (glykose). Sukkeret laver træet om til træ, grene, frugter, blade og rødder og der frigives ilt. Processen kaldes fotosyntese.

Opgave:

Find mindst 10 eksempler, hvor der benyttes træ.

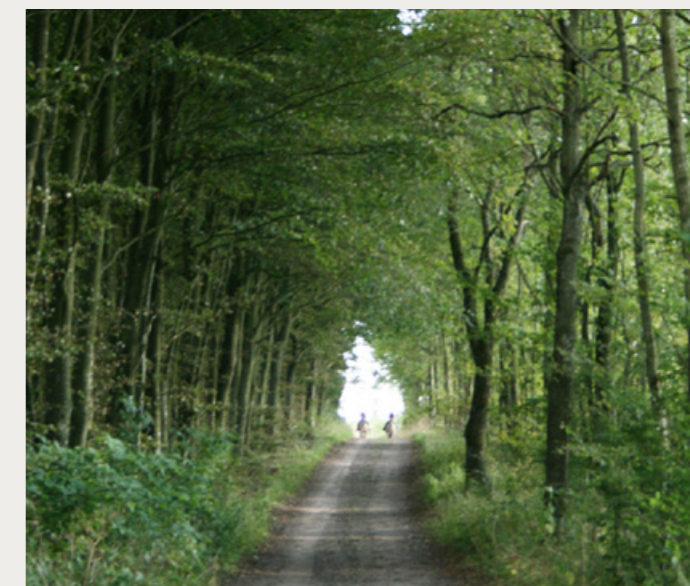
Sjov i Naturen · DEVIL STICK

Find 3 tynde grene i skovbunden 30-40 cm lange. Hver person holder en gren i hver hånd og lægger den 3. gren på tværs. Denne kastes op i luften og gribes med de 2 andre grene.

Natur Fitness · PULSTRÆNING

På træerne findes forskellige afstandsmål. Se hvor hurtigt der kan løbes ud til de forskellige afmærkninger.

Træ Bingo · SPIDSLØN

Spidsløn kan blive 20-30 m højt. Spidsløn er i familie med ahorn, men adskiller sig tydeligt fra denne ved: den har rødelige knopper, mælkesaft i bladstilkene og blade, der er mere spidse.

I blomstringstiden, der falder lige før løvspringet, udfoldes de smukke gule blomster, som gør træet synligt på lang afstand.

Træet har meget flotte røde og gule efterårsfarver.

Naturligt hjemmehørende: I Danmark og store dele af Europa.

Anvendelse: Spidsløn anvendes til brænde samt snedker- og drejerarbejder

Vidste du...

Blomsterne indeholder meget nektar og søges af mange slags insekter

Skud og kviste ædes gerne af hjortevildt, og frøene ædes af fugle.

Spidsløn

Ahorn

Samarbejdsparter: